

Personeel van de Zaandam 1 en walpersoneel in 1904.

Op weg met de Alkmaar Packet

In juli 2019 zal een vloot van onze schepen opvaren van Amsterdam naar Alkmaar voor de Erfgoedmanifestatie.

Ze volgen dan het traject dat de legendarische beurtvaart- en passagiersdienst Alkmaar Packet heeft gevaren van 1864 tot 1950.

Auteur Trudy Boom • Foto's archief auteur tenzij anders aangegeven

De Alkmaar Packet werd in 1864 opgericht als Commanditaire Vennootschap door de 34-jarige Cornelis Bosman uit Akersloot. Samen met zijn vader exploiteerde Cornelis al sinds 1857 zoutziederij De Eendragt in Alkmaar. Maar hij wilde zijn zakelijke belangen uitbreiden in de transportsector, met name ook om hun eigen producten te vervoeren. Op 1 juli 1864 startte de dienstregeling met de schroefstoomboot *Alkmaar Packet 1*. De route liep vanuit Alkmaar over het Noordhollandsch Kanaal en de Zaan naar Zaandam. Onderweg werd aangelegd in Akersloot, Markenbinnen, West- en Oostknollendam, Wormerveer, Zaandijk, Koog aan de Zaan en Zaandam.

Omdat dit eerste schip niet zeewaardig was, werd voor het laatste stuk, via het IJ naar Amsterdam, gebruik gemaakt van een ander schip. Het IJ stond toen, voor het in gebruik nemen van de Oranjesluizen in 1872, nog in open verbinding met de Zuiderzee. De Alkmaar Packet vervoerde zowel passagiers als vracht en post. Latere schepen konden het IJ wel bevaren en al spoedig werden er ook andere routes opgestart, zoals van Zaandam naar Haarlem en van Amsterdam naar Kampen en Zwolle. In 1882 werd de veerdienst van Den Helder naar Texel in gebruik genomen, maar omdat de Texelaars niet tevreden waren over de prijs richtten zij in 1907 de TESO

De Czaar Peter komt aan in Zaandam, 1936

De Czaar Peter arriveert over de Voorzaan in Zaandam en rechts vertruikt Zaandam 2, jaren dertig

Alkmaar Packet, Voormeer 1920
Foto Regionaal Archief Alkmaar

De skoit vertruikt binne vaif minute

(Texels Eigen Scheepvaart Onderneming) op. In 1886 begon Bosman ook met de veerdienst van Enkhuizen naar Stavoren, in samenwerking met de toenmalige Hollandsche IJzeren Spoorweg Maatschappij. Deze veerdienst kwam in 1938 in handen van Reederij Koppe en werd van 1963 tot 2002 geëxploiteerd door Rederij Naco. Ook nu nog vaart in de zomermaanden veerboot *Bep Glasius* hetzelfde traject, als toeristische attractie.

Concurrentie

In 1902 richtten welgestelde inwoners van de Zaanstreek de Zaandamsche Stoomvaart Maatschappij op, met als doel Alkmaar Packet te beconcurreren. Nog datzelfde jaar fuseerde deze onderneming met zes andere rederijen in Noord-Nederland tot Reederij Verschure & Co. (later Reederij Koppe). Zo'n tien jaar duurde de concurrentiestrijd tussen deze maatschappij en de Alkmaar Packet, tot in 1913 overeenstemming werd bereikt over het afschaffen van dubbele diensten. Maar men bleef elkaar beconcurreren op prijzen, tot de tarievenoorlog in de jaren twintig werd beëindigd. In 1920 nam de Alkmaar Packet ook de passagiersdienst van Amsterdam op IJmuiden van concurrent Goedkoop over.

Maar het meest tot de verbeelding spreekt toch het traject Alkmaar - Amsterdam, waar het allemaal begon. Een knelpunt in dit traject was in de beginjaren de oude sluis in Zaandam, die wel Groote Sluis heet, maar niet groot is. Door de opening van

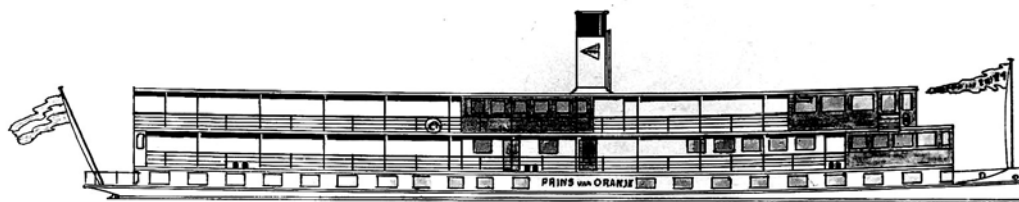
De Prins van Oranje en andere schepen van Alkmaar Packet aan De Ruyterkade, steiger 10, achter het centraal station in Amsterdam

de naastgelegen Wilhelminasluis in 1903 kon de rederij grotere schepen inzetten. De *Alkmaar Packet 1* had Bosman gekocht van de werf Duncan Christie & Zn. te Kralingen, Rotterdam, maar veel van zijn latere schepen liet hij bouwen in Alkmaar, op scheepswerf 't Hondsbosch die hij in 1870 had gekocht. Ook voor reparaties kon hij hier terecht. Op de *Alkmaar Packet 1* volgden er nog acht met die naam, tot en met de *Alkmaar Packet 9*. De vennootschap bracht daarnaast nog een hele serie andere schepen in de vaart, zoals de stoomschepen *Graaf Willem*, *Koningin Wilhelmina*, *Prins Hendrik*, *Alkmaar*, *Zaandam 1*, *Zaandam 2* en *Stierop*, het enige motorschip van de vloot, genoemd naar de Stierop, een waterloop bij het Alkmaardermeer. Echte pronkstukken waren de in 1908 opgeleverde 52 meter lange zusterschepen met drie dekken, *Czaar Peter* en *Prins van Oranje*. De *Czaar Peter* werd in 1944 door het verzet tot zinken gebracht om te voorkomen dat het in Duitse handen zou vallen, maar de *Prins van Oranje* is na jaren van teloorgang in 1994 weer in ere hersteld en vaart nu als partyschip in Amsterdam.

'De skoit vertrekt'

Voor de Zaanstreek was de Alkmaar Packet wellicht nog belangrijker dan voor de Alkmaarders. De schepen voeren meerdere keren per dag in een vaste

dienstregeling langs het lint van dorpen aan de Zaan. Naast het reguliere vervoer werden de schepen van Alkmaar Packet ook gebruikt voor bijzondere uitstapjes. Niet voor niets heeft de Alkmaar Packet voor oudere Zaankanters nog altijd een magische klank. Behalve voor de lijndienstverbinding werden de mooie witte salonboten ook afgehuurd voor verenigings- of personeelsfeestjes. Duizenden kinderen uit de Zaanstreek zijn opgestapt voor een schoolreisje of dagje uit met de speeltuinvereniging naar Artis of de Zuiderzeewerken en Alkmaarders gingen met de boot naar de Zaan om Pinksterdrie te vieren, de derde pinksterdag waarop in de Zaanstreek het verslaan van de Spaanse troepen in 1574 wordt herdacht. Legendarisch is ook het feit dat duizenden Amsterdammers per schip naar de kermis in Zaandam kwamen. In de hoofdstad was in 1875 een kermisverbod ingesteld, eerst voor grote kermissen, later ook voor kleine. Het stadsbestuur vond dat deze volksfeesten teveel overlast bezorgden. Kermisliefhebbers zochten hun vertier dus elders. Maar als de Amsterdammers Zaanse meisjes wilden versieren, leidde dit nogal eens tot knokpartijen met de lokale jeugd. Dronken kermisgangers misten ook nog wel eens de laatste boot terug naar Amsterdam. 'Als er nog maide en waive zijn, die skaite of zaike motte, de skoit vertrekt binne vaif minute' is een gevleugelde

Lijntekening van de Prins van Oranje

N.V. Alkmaar Packet
PRINS VAN ORANJE

Packetschepen aan het Voormeer in Alkmaar met op de achtergrond de accijnstoren

De Stierop bij Wormerveer, geschilderd door Fred Boom

uitspraak in het Zaaans geworden. Voor de mannen was wildplassen in die tijd blijkbaar nog heel acceptabel. Nadat er in 1945 veel bevrijdingsfeesten in de hoofdstad werden gehouden, werd het kermisverbod opgeheven. Maar de Alkmaar Packet vervoerde nog wel een tijdje hoofdstedelingen naar de Zaanse kermis. Zo zijn er vele roemruchte verhalen verbonden met de Alkmaar Packet.

Met een bloedgang

Iemand die er uit eigen ervaring over kan vertellen is Jan Nachbar uit Alkmaar. Zijn opa trok indertijd vanuit Alkmaar naar de Zaan voor werk en trouwde een Zaanse meisje. Daarna bleef de familie in Zaandam wonen, waar ook Jan opgroeide. Hij vertelt: 'De broer en zus van mijn opa woonden nog in Alkmaar en mijn broer en ik gingen rond 1950 wel bij hen op bezoek met de Alkmaar Packet. We stapten op bij de sluis in Zaandam. Langs de Zaan waren heel veel opstapplaatsen, daar ging het niet zo hard. Maar als de boot eenmaal voorbij de aanlegsteiger bij café Het Zwaantje in Westknollendam was, kwam de gang er in. Door de Markervaart langs Markenbinnen en de Stierop, en dan voluit over het Alkmaardermeer. Bij Akersloot was nog een opstapplaats en daarna ging het met een bloedgang over het Noordhollandsch Kanaal naar Alkmaar. Vissers langs het kanaal waren er niet blij mee, want de boot trok een enorme boeggolf, wat voor ons natuurlijk spectaculair was. De boten voeren zo'n 15 kilometer per uur. De 25 kilometer van Zaandam naar Alkmaar werd in 2 uur afgelegd. Als ergens geen op- of afstappers waren, voer de boot met spoed door. In Alkmaar legden we aan bij het Voormeer, bij het boekingskantoor van Bosman, en dan gingen we naar onze oudoom en -tante. Overigens herinner ik me ook dat we met de kleuterschool vanuit Zaandam met de Alkmaar Packet naar Schoorldam voeren, voor een uitje naar het klimduin in Schoorl. En in 1947 voeren we naar Amsterdam over het Noordzeekanaal, voor ons heel imposant met al die zeeschepen! We legden aan bij de De Ruyterkade en vandaar liepen we naar Artis.'

Het zijn mooie herinneringen aan vervlogen tijden, waarin het meeste vervoer nog over water ging. Volgend jaar varen onze schepen naar Alkmaar, en al zijn daar geen luxe salonboten bij, het zal toch een nostalgisch plaatje opleveren.

Tijdens de reünie in 2019 zal een deel van de schepen een ligplaats vinden in het Lutтик Oudorp en de Turfhaven, maar de meeste zullen een plaats krijgen in het Noord-hollandsch Kanaal dat om het oude centrum heen loopt

*Augusta Maria in de stadsgracht Lutтик Oudorp met op de achtergrond De Waag
Foto Trudy Boom*

Inschrijving Victorie Sail Alkmaar gestart

Nu deze *Bokkepoot* in je brievenbus valt, kan je je inschrijven voor de reünie Victorie Sail Alkmaar 2019. Dit jaar is ervoor gekozen om geen inschrijfformulier mee te sturen. Inschrijven kan via de website. Dat is snel en efficiënt en zonder tussenkomst van de postbezorger. Zodra jouw digitale aanmelding is ontvangen, krijg je een bevestiging. Daarmee is altijd te controleren wat is ingevuld en natuurlijk blijft de mogelijkheid de inschrijving aan te passen.

Voor leden die niet kunnen aanmelden via de computer of dit ongewenst vinden is een papieren formulier beschikbaar.

Stuur een kaartje of briefje naar de werkgroep Victorie Sail Alkmaar, p/a Auk Boom, Warmoesstraat 12, 1521 CK Wormerveer. Dan krijg je per omgaande het papieren formulier.

De sluitingsdatum voor inschrijving voor Victorie Sail Alkmaar is 1 maart 2019.